

**Azərbaycan
Respublikası
adından**

**Gürcüstan
adından**

**Türkiyə
Cümhuriyyəti
adından**

**Heydər Əliyev
Prezident**

**Eduard Şevardnadze
Prezident**

**Süleyman Dəmirəl
Prezident**

**Xam neftin Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan və Türkiyə
Cümhuriyyətinin
əraziləri ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas İxrac Boru Kəməri
vasitəsilə nəql edilməsinə dair**

Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyəti arasında

SAZIŞ

Özlərinin müvafiq hökumətləri ilə təmsil edilmiş Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyəti (birlikdə "Dövlətlər" və ya ayrı-ayrılıqda "Dövlət")

Hər bir Dövlətin öz Ərazisində və/yaxud Ərazisi vasitəsilə Xam neftin nəqli ilə bağlı layihələrə xarici və daxili sərmayəçilər tərəfindən sərmayə qoyuluşunun cəlb edilməsi, dəstəklənməsi və qorunmasına dair arzu, istək və hazırlığını nəzərə alaraq; və

Hər bir Dövlətin tərəf, imzaçı və ya ərizəçi olduğu beynəlxalq ticarət və sərmayə sazişlərinin, habelə 1994-cü il Energetika Xartiyası Müqaviləsinin prinsiplərini həyata keçirərək və energetika sahəsində Dövlətlər arasında əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsinin və gerçəkləşdirilməsinin zəruriliyini nəzərə alaraq; və

Hər bir Dövlətin Xam neftin tranzit azadlığı prinsiplərini təmin etmək və digərlərinin Ərazilərində torpağa, onların Ərazilərində və/yaxud Əraziləri vasitəsilə Xam neftin nəqli üçün zəruri olan infrastruktura müstəsna hüquqları təmin etmək, habelə özünün ətraf mühitini qorumaq arzusunu nəzərə alaraq; və

Xam neftin öz Ərazilərində və/yaxud Əraziləri vasitəsilə nəqlinə dair layihələrin dövlətlərarası xarakter daşdığı faktını nəzərə alaraq və bununla əlaqədar sərmayələrin qorunmasına dair beynəlxalq hüquq normalarının yekdil və

bərabər tətbiq edilməsini və hər bir Dövlətin tərəf, imzaçı və ya ərizəçi olduğu ikitərəfli və çoxtərəfli sazişlərdə müəyyən edildiyi kimi sərmayəçilərin bərabər tutulmasını bir şərt kimi qəbul edərək; və

Xam neftin nəqlinə dair belə layihələrin dövlətlərarası xarakterinə uyğun olan münasib hüquqi bazanın yaradılmasının və təkmilləşdirilməsinin vacibliyini və neft-qaz sahəsinə sərmayə qoyuluşu imkanlarını dəstəkləmək məqsədilə özəl təşəbbüslərin və işgüzar fəaliyyətin zəruriliyini nəzərə alaraq, habelə Xam neftin onların müvafiq Ərazilərində və/yaxud Əraziləri vasitəsilə nəqlinə dair Bakı-Tbilisi-Ceyhan ƏİBK layihəsinə sərmayə və ehtiyat qoyuluşunu doğrultmaq üçün daha əsaslı şəraitin yaradılması məqsədilə

Öz aralarında aşağıda göstərilən qaydada RAZILIĞA GƏLİRLƏR:

I Maddə **Təriflər**

Bu Sazişdə işləndiyi təqdirdə müvafiq ifadələrə aşağıdakı təriflər tətbiq edilir:

“Saziş” sonradan Dövlətlər tərəfindən birlikdə yazılı şəkildə dəyişikliklər və düzəlişlər edilməsi mümkün olan bu Saziş və onun əlavələri deməkdir;

“Konstitusiyaya” Dövlətin vaxtaşırı olaraq düzəlişlər edilə yaxud yeniləşdirilə və ya əvəz edilə bilən konstitusiyası deməkdir.

“Hüquqi şəxs” hər hansı bir dövlətin qanunları və ya yurisdiksiyası çərçivəsində, yaxud iki və ya daha çox Şəxsin yazılı müqaviləsi ilə təsis yaxud təşkil edilmiş istər hökumət, istərsə də özəl xarakterli hər hansı bir şirkət, korporasiya, məhdud məsuliyyətli cəmiyyət, tərəfdaşlıq, məhdud məsuliyyətli tərəfdaşlıq, birgə müəssisə, təşkilat, birlik, trest və ya hər hansı digər hüquqi şəxs və ya təşkilat deməkdir.

“Obyektlər” hər bir Əraziyə dair və müvafiq Layihə sazişlərinin şərtlərinə uyğun olaraq, Xam neftin Ərazi daxilində və/yaxud onun vasitəsilə nəqli üçün Layihə sərmayəçiləri tərəfindən və ya onların adından ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar olaraq tikilən, quraşdırılan, saxlanılan, təmir edilən, əvəz olunan, genişləndirilən, uzadılan, mülkiyyətdə olan, nəzarət olunan və/yaxud istismar olunan boru kəməri və onların şaxələri, və bütün yeraltı və yerüstü və ya dənizdibi qurğular və köməkçi avadanlıq, müvafiq Layihə sazişlərində müəyyən edilən əlaqədar torpaq sahələri, bütün yükləyici, boşaldıcı, doldurucu, kompresləşdirici, ölçü, sınaq və yoxlama qurğuları, rabitə, telemetriya avadanlığı və bunlara bənzər avadanlıqlar, boru kəmərinə təmizləyən və məlumat alan elektron ərsinlərinin bütün göndərici və qəbuledici qurğuları, nasos stansiyalarının işlədilməsi yaxud digər sistem tələbləri üçün lazım olan maye yaxud qaz formasında olan yanacaqın və/yaxud elektrik enerjisinin ötürülməsi üçün istifadə edilən bütün boru kəmərləri, elektrik enerjisi xəttləri və digər müvafiq avadanlıq, katod üsulu ilə mühafizə cihazları və avadanlıq, bütün izləmə nöqtələri, işarə nişanları və anod protektorları, bütün liman, terminal, saxlama və digər əlaqədar qurğular, bütün dəniz körpüləri və

bunlara bənzər obyektlər, və müvafiq zamanlarda onların ayrı-ayrılıqda və birlikdə lazımi işləməsi üçün və bütün bunlar ilə əlaqədar olan fiziki fondlar və köməkçi avadanlıqlar (yollar və müvafiq olaraq çıxış və əməliyyat dəstəyi üçün digər vasitələr də daxil olmaqla) deməkdir.

“Xarici valyuta” Dövlətlərdən hər hansı birinin Dövlət hakimiyyət orqanları tərəfindən tədavülə buraxılmış valyuta istisna olmaqla, tədavülə buraxan ölkənin valyuta mübadiləsinə dair ümumi məhdudiyət və qadağalar tətbiq olunmayan, Amerika Birləşmiş Ştatları dolları da daxil olmaqla, hər hansı sərbəst dönerli qanuni valyuta deməkdir.

“Hökumət” Dövlətin mərkəzi hökuməti deməkdir.

“Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Saziş” bir tərəfdən Dövlətin Hökuməti və digər tərəfdən Layihə sərmayəçiləri və/yaxud Layihə sərmayəçiləri tərəfindən müvafiq səlahiyyətlər almış digər tərəflər arasında bağlanmış və (digər Layihə sazişləri ilə birlikdə) ƏİBK layihəsinin (o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, ƏİBK layihəsi üçün Obyektlərin və Nəqlətmə sisteminin təsviri) gerçəkləşdirilməsini nəzərdə tutan sazişlərdən hər biri deməkdir; belə sazişlərdən hər biri sonradan öz müddəalarına müvafiq olaraq dəyişdirilə, düzəldilə və ya müddəti uzadıla bilər.

“ƏİBK layihəsi” bu Sazişdə və Tranzit ərazisinə malik ölkələrin hökumətləri ilə Sazişlərdə və digər Layihə sazişlərində nəzərdə tutulduğu kimi, Azərbaycan Respublikasında Bakı şəhəri yaxınlığındakı məntəqədən, Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasındakı sərhədi Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasında razılaşdırılacaq nöqtədən keçərək, Gürcüstanda Tbilisi şəhəri yaxınlığındakı məntəqəyədək, daha sonra Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyəti arasında sərhədi 42° 49' şərq uzunluğu və 43° 18' şərq uzunluğu arasında keçərək, daha sonra Türkiyə Cümhuriyyətində Ceyhan şəhəri yaxınlığındakı məntəqəyədək uzanan Nəqlətmə sisteminin qiymətləndirilməsi, hazırlanması, layihələşdirilməsi, alınması, tikintisi, quraşdırılması, maliyyələşdirilməsi, sığortası, mülkiyyətdə olması, istismarı (Xam neftin Layihə sərmayəçiləri tərəfindən və ya onların adından nəqli və Yükgöndərənlər tərəfindən Xam neftin Obyektlər və ya Nəqlətmə sistemi vasitəsilə daşınması da daxil olmaqla), təmiri, dəyişdirilməsi, bərpası, texniki xidməti, keçirmə qabiliyyətinin genişləndirilməsi və ya uzadılması(məsələn şaxələrlə) və mühafizəsi deməkdir.

“Digər Layihə sazişləri” bu Saziş və Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişlər istisna olmaqla, ƏİBK layihəsinə dair bir tərəfdən Dövlət və/yaxud Dövlət Hakimiyyət Orqanı və digər tərəfdən hər hansı Layihə sərmayəçiləri arasında bağlanmış bütün yazılı sazişlər və sənədləşdirilmiş öhdəliklər deməkdir; yuxarıda göstərilmiş sazişlərdən hər biri və ya hamısı öz şərtlərinə müvafiq olaraq sonradan bağlana, dəyişdirilə, düzəldilə və ya müddəti uzadıla bilər.

“Şəxs” hər hansı bir fiziki yaxud Hüquqi şəxs deməkdir.

“Xam neft” xam mineral neft, kondensat və təbii şəkildə olan və ya təbii qazdan (standart temperatur və təzyiqlik şəraitində qaz şəklində olan karbohidrogenlər

sayılan) yaxud maye xam neftdən buxarlandırma, ekstraksiya və ya kondensasiya yolu ilə alınan xüsusi çəkisindən asılı olmayaraq karbohidrogenlərin bütün növləri, o cümlədən qazkondensat mayesi, habelə asfalt, bitum və ya ozokerit və tranzit zamanı maye karbohidrogenlərdən ayrılabilən hər hansı əlavə təbii qaz həcmələri, yuxarıda göstərilənlərlə məhlulda və ya suspenziyada olan hər hansı qatışıqlar, yaxud yuxarıda adları çəkilənlərin hər birindən emal olunmuş və ya istehsal olunmuş hər hansı karbohidrogen məhsulu deməkdir.

“Layihə sazişləri” (i) bu Saziş, (ii) Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişlər və (iii) Digər Layihə sazişləri deməkdir.

“Layihə sərmayəçisi” ƏİBK layihəsinə dair Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişə tərəf olan hər bir Şəxs (hər hansı belə bir sazişdə Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti kimi çıxış edən müvafiq Dövlətlərin hər hansının Hökuməti istisna olmaqla), habelə hər bir əməliyyat şirkəti, filial, bölmə, daimi nümayəndəlik, ortaqlıq şirkət, vəkalət edilmiş şəxs, agent və ya belə Layihə sərmayəçilərinin nümayəndəsi, habelə ƏİBK layihəsinə dair yuxarıda göstərilmiş şəxslərin hər hansı hüquq varisləri və müvəkkilləri deməkdir.

“Yükgöndərənlər” ƏİBK layihəsinə münasibətdə Obyektlər və Nəqlətmə sistemi vasitəsilə Xam neftin nəqli ilə bağlı xidmətlərin göstərilməsi üçün müvafiq müqavilələr bağlamış və Xam nefti belə Obyektlər və Nəqlətmə sistemi vasitəsilə tranzit üçün təqdim etmək hüququ olan Şəxslər (o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, Layihə sərmayəçiləri) və onların belə hüquqlara dair müvafiq hüquq varisləri və müvəkkilləri deməkdir.

“Dövlət hakimiyyət orqanları” ƏİBK layihəsinə münasibətdə Hökumət, habelə Əraziyə dair onun hər səviyyədə olan orqanlarının hamısı və hər biri, o cümlədən bütün mərkəzi, bölgə və yerli hakimiyyət idarələri və ya orqanları (belə bir idarə və ya orqanların hökumət strukturunda daha ali idarə və ya orqanın bir hissəsini təşkil etməsinə və ya onlara tabe olmasını nəzərə almayaraq), habelə yuxarıda göstərilmiş idarə və təşkilatların hər hansı birinin aparatı, şöbəsi və ya bölməsi və hər hansı Dövlət təşkilatı deməkdir. Yuxarıda göstərilənləri məhdudlaşdırmayaraq, bu anlayış həmçinin Əraziyə dair hakimiyyəti həyata keçirmək və tənzimləyici fəaliyyət ilə məşğul olmaq, qanunları yerinə yetirmək və ya onların həyata keçirilməsini təmin etmək, yaxud vergi, rüsum və ya digər ödənişləri tətbiq etmək və almaq, lisenziya və ya icazələr vermək, təsdiqləmək, yaxud bilavasitə və ya dolayısı ilə ƏİBK layihəsinə, yaxud ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar olan Layihə sərmayəçilərinin hüquq və öhdəliklərinə təsir etmək yaxud onları təsdiqləmək səlahiyyətlərinə malik olan hər bir və bütün icraedici, qanunverici, tənzimləyici orqanlar, təsisatlar, idarələr, nazirliklər, təşkilatlar, Hüquqi şəxslər və vəzifəli şəxslər, agentlər və ya nümayəndələr yuxarıda göstərilənlərin mahiyyətində, tərkibində və ya formasında hər hansı zamanda və ya vaxtaşırı edilə bilən dəyişikliklərə baxmayaraq əhatə edir.

“Dövlət təşkilatı” Dövlətin və ya bir və ya daha çox Dövlət hakimiyyət orqanlarının birbaşa və ya dolayısı nəzarətində olan hər hansı Hüquqi şəxs deməkdir.

“Vergilər” Dövlətə və ya Dövlət Hakimiyyət Orqanına ödənilən, yaxud onlar tərəfindən qoyulan bütün mövcud və ya gələcək vergi, çıxılma, rüsum, gömrük haqları, tədiyyə, ödənişlər (sosial təminat və məcburi tibbi sığorta fondlarına ödənişlər), qonorar, ayırmalar və ya digər oxşar haqlar, o cümlədən onlara tətbiq edilən müvafiq faiz, müamilə və cərimələr (maliyyə sanksiyaları və inzibati cərimələr də daxil olmaqla) deməkdir, “Vergi” isə yuxarıda sadalananlardan hər hansı biri deməkdir.

“Ərazi” Dövlətin torpaq ərazisi, onun ərazi dəniz suları və onların üzərindəki hava məkanı, həmçinin də beynəlxalq hüquqa müvafiq olaraq Dövlətin yurisdiksiyasına daxil olan yaxud üzərində onun suveren hüquqları olan dəniz əraziləri deməkdir.

“Nəqlətmə sistemi” bütün hallarda Layihə sərmayəçilərinin və ya onların adından digərlərinin sahib olduqları, nəzarət etdikləri və/yaxud istismar etdikləri boru kəməri sistemi və müvafiq köməkçi avadanlıq (hər bir Dövlətin Ərazisi daxilində yerləşən Obyektlər də daxil olmaqla) deməkdir; yuxarıda göstərilənlərin hamısı Xam neftin Azərbaycan Respublikasında Bakı şəhəri yaxınlığındakı məntəqədən, Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasındakı sərhədi Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasında razılaşdırılacaq nöqtədən keçərək, Gürcüstanda Tbilisi şəhəri yaxınlığındakı məntəqəyədək, daha sonra Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyəti arasında sərhədi 42-49 şərqlə uzunluğu və 43-18 şərqlə uzunluğu arasında keçərək, daha sonra Türkiyə Cümhuriyyətində Ceyhan şəhəri yaxınlığındakı məntəqəyədək, Dövlətlərin bazarları da daxil olmaqla, beynəlxalq Xam neft bazarlarına bölüşdürülməsi məqsədilə nəql edilməsi üçün zəruri olan bütöv bir sistem təşkil edir.

II Maddə

QARŞILIQLI BƏYANAT, TƏMİNAT VƏ ÖHDƏLİKLƏR

(1) Hər bir Dövlətin Hökuməti bununla digərləri qarşısında öhdəsinə götürür ki, bu Sazişin imzalanma tarixindən etibarən (i) bu Sazişi həmin Dövlətin öz daxili qanunvericiliyinə əsasən ƏİBK layihəsinə dair üstün hüquqi rejimi kimi və beynəlxalq hüquq üzrə icbari öhdəliyi kimi öz Konstitusiyası altında etibarlı etmək məqsədilə ratifikasiya və/yaxud qəbul olunmaq üçün onu dərhal və lazımi qaydada özünün milli parlamentinə təqdim edəcəkdir, (ii) bu Sazişi (və xüsusilə, müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişə əsasən Dövlətə və onun Ərazisinə və Layihə sərmayəçilərinə dair ƏİBK layihəsinə tətbiq olunan hüquqlar, təminatlar, istinalar, təltiflər, imtiyazlar və normalar, normaaldan azad olunmalar və maddi məsuliyyətdən azad olunmalar) Dövlətin öz daxili qanunvericiliyinə əsasən ƏİBK layihəsinə dair üstün hüquqi rejimi kimi öz Konstitusiyasına müvafiq olaraq etibarlı etmək məqsədilə lazım ola biləcək təsdiqedic qanunvericiliyin və digər qanunların, o cümlədən Dövlətin vergi qanunvericiliyi tətbiq etmək səlahiyyətlərinə uyğun olaraq bu Sazişin müvafiq müddələrinin qanunlaşdırılması üçün lazım olan bütün belə qanunvericilik aktlarını dərhal və lazımi qaydada təqdim etmək üçün bütün addımları atacaqdır, və (iii) bu Sazişin belə ratifikasiyası və/yaxud qəbul olunmasını, habelə belə qanunvericiliyin həmin ratifikasiyadan və/yaxud qəbul olunmadan əvvəl və ya eyni vaxtda verilməsini əməli cəhətdən ən qısa müddətdə təmin etmək üçün bütün səylər göstərəcəkdir.

(2) Bu II Maddənin (1) bəndinin müddəalarını yerinə yetirmək məqsədilə, hər bir Dövlət Gürcüstan Hökuməti və Layihə sərəmayəçiləri arasında Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişi (buraya Əlavə 1 kimi qoşulmuşdur), Türkiyə Cümhuriyyətinin Hökuməti və Layihə sərəmayəçiləri arasında Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişi (buraya Əlavə 2 kimi qoşulmuşdur), Açarlı təhvil podratçısı və Layihə sərəmayəçiləri arasında Açarlı təhvil haqda Sazişi (buraya Əlavə 3 kimi qoşulmuşdur), Açarlı təhvil podratçısının ödəniş və icra öhdəliklərinə Türkiyə Cümhuriyyəti Hökumətinin zəmanət verdiyi Hökumət Təminatını (buraya Əlavə 4 kimi qoşulmuşdur) və Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Layihə sərəmayəçiləri arasında Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişi (buraya Əlavə 5 kimi qoşulmuşdur) əlavələr kimi bu sənədə qoşmuş və bununla onun ayrılmaz tərkib hissəsi etmişlər.

(3) Hər bir Dövlətin Hökuməti daha sonra tərəfi olduğu hər hansı Digər Layihə sazişinin şərtləri nə zaman belə ratifikasiya, qəbul olunma və/yaxud qanunlaşdırma tələb edərsə, həmin Sazişə dair bu II Maddənin (1) bəndində göstərilmiş qaydaları öhdəsinə götürməyə təminat verir.

(4) ƏİBK layihəsinin onların müvafiq Əraziləri daxilində, arasında və belə Ərazilər üzərində infrastrukturun əsaslı və maliyyələşdirmə cəhətdən geniş miqyaslı və ətraf mühit üçün təhlükəsiz inkişafını əhatə etməsini nəzərə alaraq, hər bir Dövlət bununla öhdəsinə götürür ki, bu II Maddənin (1) bəndində göstəriləyi kimi bu Sazişin ratifikasiyası və/yaxud qəbul edilməsi tarixindən etibarən və onun qüvvəsinə bu Sazişin VIII Maddəsinə müvafiq olaraq xitam verilənə qədər, həmin Dövlət hər hansı müvafiq Layihə sazişindən irəli gələn vəzifə və öhdəliklərinin hər birini vaxtında yerinə yetirəcək və icra edəcəkdir. Müvafiq olaraq, yuxarıda göstərilənləri məhdudlaşdırmadan, hər bir Dövlət, özünün bütün qanuni səlahiyyətlərindən istifadə edərək bununla digər Dövlətlərə təminat verir ki, onun Dövlət hakimiyyət orqanları hər zaman:

(i) bu II Maddənin (1) bəndində göstərilən ratifikasiyaya və/yaxud qəbul olunmaya əlavə olaraq, ƏİBK layihəsinin təsdiq olunması, qanunlaşdırılması və yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan, o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, bu Sazişin və hər hansı digər Layihə sazişinin (orada tələb olunan dərəcədə) Dövlətin daxili qanunvericiliyinə əsasən onun Konstitusiyasına müvafiq olaraq bu Dövlətin həmin Layihəyə dair üstün hüquqi recimi kimi etibarlı etmək üçün lazım olan bütün müvafiq icraedici və ya tənzimləyici fəaliyyət vasitəsilə, bütün addımların atılmasını təmin edirlər;

(ii) ƏİBK layihəsinin müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə və hər hansı müvafiq Digər Layihə sazişində göstəriləyi kimi yerinə yetirilməsi və aparılmasının tam dəstəklənməsini, və buna uyğun olaraq Dövlət hakimiyyət orqanları tərəfindən onların üzərinə bu Saziş, hər hansı müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Saziş və hər hansı müvafiq Digər Layihə sazişləri əsasında qoyulmuş öhdəliklərin yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görülməsi və digər Dövlətlər ilə onun Ərazisi daxilində müvafiq Obyektlərin tikilməsi, mülkiyyətdə olması, istismarı və Xam neftin onun Ərazisində və/yaxud Ərazisi vasitəsilə tranziti üçün lazımi və əlverişli şəraitin yaradılması və təmin edilməsi məqsədilə əməkdaşlıq edilməsini

təmin edirlər (o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, bir və ya daha çox Dövlətin iştirak etdikləri hərbi münaqişə və/yaxud Ərazilərində terror aktları və ya terrorçu fəaliyyəti hallarında);

(iii) müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə xüsusi olaraq göstərilənlər istisna olmaqla, öz Ərazisi daxilində, üzərində və/yaxud ondan keçən Xam neftin müvafiq Obyektlər vasitəsilə sərbəst tranzitini dayandırmır və ya ona maneə törətmirlər və belə sərbəst tranzitin dayandırılması və ya məhdudlaşdırılmasının qarşısının alınması və aradan qaldırılması üçün lazım və ya tələb oluna bilən bütün tədbirləri görür və fəaliyyət göstərirlər;

(iv) müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə xüsusi olaraq göstərilənlər istisna olmaqla, öz Ərazisində ƏİBK layihəsi üçün açıq kommersiya şərtləri əsasında torpağa və müstəsna hüquqların verilməsini təmin edirlər (o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, maddi məsuliyyətdən azad edilmə hüququ və torpağa dair belə və müstəsna hüquqların alınması ilə bağlı hər hansı və bütün məsrəf və öhdəliklərdən azad edilmə hüququ);

(v) digər Dövlətlərə həmin məlumatı alan Dövlətlərin özünün müvafiq zamanlarda ratifikasiya və qəbul edilmə ilə bağlı bütün addımları barəsində vaxtılı-vaxtında tam məlumata sahib olmaları məqsədilə məlumatın verilməsi və digər Dövlətlərə ən qısa zamanda bütün belə addımlar barədə yazılı təsdiqnamələrin təqdim edilməsini təmin edirlər;

(vi) müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə xüsusi olaraq göstərilənlər istisna olmaqla, ƏİBK layihəsinin yerinə yetirilməsində gecikdirmə və əməliyyat çətinliklərindən yayınmaq üçün bütün lazımi tədbirlərin görülməsi, o cümlədən, xüsusilə, müvafiq Obyektlər və Nəqlətmə sisteminin layihələşdirilməsi, tikintisi, mülkiyyətdə olması, işlədilməsi, keçirmə qabiliyyətinin genişləndirilməsi və ya uzadılması (şaxələr kimi), və saxlanmasına təsir edə biləcək inzibati, tənzimləyici və ya digər oxşar gecikdirmələrdən qaçınmasını təmin edirlər;

(vii) ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar olan Şəxslər tərəfindən Əraziyə Xarici Valyutanın gətirilməsinə və onun Ərazidən çıxarılmasına və ya təkrar çıxarılmasına icazə verilməsi və köməklik göstərilməsi, habelə bu Şəxslərin, Dövlət hakimiyyət orqanları tərəfindən məhdudiyyətlər qoyulmadan, Ərazidə Xarici Valyuta hesablarından istifadə etmək və hər hansı belə valyutanı cari bazar məzənnəsi ilə mübadilə etmək hüquqlarının təsdiqlənməsini təmin edirlər;

(viii) müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə xüsusi olaraq göstərilənlər istisna olmaqla, malların, materialların, təchizatların, texnologiyaların və işçi heyətinin müvafiq Obyektlərə və onların arasında, habelə Ərazilər daxilində və onların arasında sərbəst hərəkəti hüquqlarının verilməsi, o cümlədən, lakin bunlarla məhdudlaşmadan, ƏİBK layihəsi üçün lazım və müvafiq olan bütün avadanlığı, materialları, maşınları, cihazları, nəqliyyat vasitələrini, ehtiyat hissələrini, təchizatları, karbohidrogenləri (o cümlədən yanacaq) və belə bir Layihə üçün lazım və müvafiq olan bütün digər malları, işləri, xidmətləri və texnologiyaları (bütün Vergilərdən (o cümlədən, lakin bunlarla məhdudlaşmadan,

gömrük rüsumlarından) və qadağalardan azad şəkildə) Əraziyə idxal etmək, Ərazidən ixrac etmək və onları təkrar ixrac etmək hüquqlarını təmin edirlər;

(ix) ƏİBK layihəsinin təsdiq olunması, təmin olunması və yerinə yetirilməsinin dəstəklənməsi məqsədilə Dövlətlər və digər dövlətlər, beynəlxalq qurumlar və təşkilatlar arasında müvafiq hökumətlərarası və ya çoxtərəfli müqavilə və sazişlər üzrə danışıqlar aparılmasında və onların bağlanması tam əməkdaşlığın həyata keçirilməsini təmin edirlər; və

(x) hər bir Layihə sərmayəçisinin maliyyələşdirmə səylərinə və fəaliyyətinə tam əməkdaşlığın və dəstəyin göstərilməsi, o cümlədən hər hansı Layihə sərmayəçisinin xahişi ilə hər hansı bir maliyyə qurumuna (o cümlədən hər hansı beynəlxalq çoxtərəfli maliyyə-kredit müəssisəsinə və ya ixrac kreditləri təqdim edən təşkilata) hər hansı Layihə sazişində əksini tapmış hər hansı öhdəlik, bəyanat, təminat, razılıq və öhdəliyə dair yazılı şəkildə təsdiqnamənin verilməsini təmin edirlər.

(5) Hər bir Dövlət bununla bəyan edir və təminat verir ki, bu Sazişin müddəaları və şərtləri və bu Saziş üzrə öhdəliklər özünün Konstitusiyasına uyğundur və bu Sazişdə və hər hansı digər müvafiq Layihə sazişində (orada tələb olunan dərəcədə) nəzərdə tutulmuş ratifikasiya və/yaxud qəbul edilməyə dair fəaliyyət göstərildikdən sonra özünün daxili qanunvericiliyinə əsasən Dövlətin üstün hüquqi recimi kimi qüvvədə olacaqdır.

(6) Bu Sazişə müvafiq olaraq hər bir Dövlət bununla bəyan edir və təminat verir ki, bu Sazişin burada nəzərdə tutulan ratifikasiyası və/yaxud qəbul edilməsindən etibarən, Dövlət bu Saziş ilə münaqişə təşkil edən, ona xələl gətirən və ya ziddiyyət təşkil edən və ya Dövlətin bu Sazişin həyata keçirilməsi və ya hər hansı digər müvafiq Layihə sazişinin imzalanması və həyata keçirilməsi ilə əlaqədar fəaliyyətini məhdudlaşdıran, ixtisar edən və ya mənfi təsir göstərən hər hansı daxili və ya beynəlxalq müqavilənin və ya öhdəliyin tərəfi və ya hər hansı daxili qanun və ya əsasnamə yaxud beynəlxalq müqavilə və ya sazişə əməl etmək və ona hüquqi qüvvə verməyə dair öhdəliyə qanuni surətdə bağlı deyildir.

(7) II Maddənin (2) bəndinə əsasən bu Sazişə qoşulmuş müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişlərin formalarında digər hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, və bu Sazişin qüvvəyəminmə tarixindən etibarən, hər bir Dövlət həmçinin bəyan edir və təminat verir ki, (I) Dövlət tərəfindən bu II Maddənin (6) bəndində verilmiş bəyanat və təminatlar ƏİBK layihəsinə münasibətdə əsl və düzgündür və (II) bu Dövlət ƏİBK layihəsinin yerinə yetirilməsi imkanları ilə münaqişədə olan, onlara xələl gətirən və ya onlarla ziddiyyət təşkil edən və ya II Maddənin (2) bəndinə əsasən buraya qoşulmuş müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişlərin formalarında göstərildiyi kimi, ƏİBK layihəsinin dəyərinə və bu Sazişə və ya hər hansı digər müvafiq Layihə sazişlərinə uyğun olaraq verilmiş və ya onlardan irəli gələn hər hansı hüquq, imtiyaz, istisna, normalardan azad edilmə, maddi məsuliyyətdən azad olunma və hüquqi mühafizə vasitələrini məhdudlaşdıran, ixtisara salan və ya onlara mənfi təsir göstərən, heç bir daxili və ya beynəlxalq sazişə və ya öhdəliyə tərəf deyildir, yaxud bu II Maddənin (1), (3) və (4)(i) bəndlərində üzərinə götürmüş öhdəliklərin yerinə yetirilməsindən sonra hər hansı daxili qanun və ya

əsasnamə, yaxud hər hansı beynəlxalq saziş və ya müqaviləyə riayət etmək və onlara hüquqi qüvvə verməyə dair öhdəliyə bağlı deyildir.

(8) Hər bir Dövlət bununla bəyanat və təminat verir ki, (I) ƏİBK layihəsi onun Ərazisində əhalinin ümumi və adi tələbatlarının ödənilməsinə xidmət edən heç bir xidmətləri əhatə etməyəcək, (II) ƏİBK layihəsi onun Ərazisində əhalinin maraqları və ya xeyri üçün fəaliyyət göstərməyə məcbur edilməyəcək və belə bir fəaliyyət nəzərdə tutulmayacaq, və (III) heç bir müvafiq Layihə sazişi bütövlüklə və ya qismən konsessiya kontraktı və ya konsessiyanı təmin edən xüsusi inzibati kontrakt kimi xarakterizə edilməyəcək və belə bir kontrakt sayılmayacaq.

(9) Bu Sazişin müddəaları digərlərinin icazəsi və ya razılığı olmadan, və müvafiq Layihə sərmayəçiləri ilə razılaşdırıldığı kimi, hər bir Dövlətin hər hansı Digər Layihə sazişləri bağlamaq və/yaxud hər hansı Layihə sazişlərini yeniləşdirmək, dəyişiklik etmək, əvəz etmək, uzatmaq və ya xitam vermək hüququnu məhdudlaşdırmır, ixtisara salmır və ya hər hansı qaydada təsir etmir.

III Maddə **TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ OBYEKTŁƏRDƏN** **İSTİFADƏ ETMƏK İMKANLARI**

(1) Obyektlərin tikintisi, quraşdırılması və istismara verilməsindən, o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, keçirmə qabiliyyətinin sonradan genişləndirilməsindən (məsələn, şaxələr) əvvəl və ya həmin müddətdə, Layihə sərmayəçiləri tərəfindən ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar lazım bilindiği halda, hər bir Dövlət öz ərazisində bu Obyektlərlə bağlı qiymətləndirmə və ya tikinti işləri və ya əməliyyatlar aparılacaq sahələrdə minaların, partladılmamış döyüş sursatının və başqa partlayıcı maddələrin, tələ və qurğuların axtarılması və onların təhlükəsiz partladılması və/yaxud çıxarılması üçün axtarış aparır.

(2) Hər bir dövlət öz Ərazisi daxilində ƏİBK layihəsi ilə bağlı bütün işçi heyətinin, Obyektlərin və öz Ərazisi daxilində Layihə sərmayəçilərinin ƏİBK layihəsi ilə bağlı olan bütün digər əmlaklarının və ƏİBK layihəsi ilə bağlı olan və öz ərazisindən tranzitlə göndərilən bütün Xam neftin təhlükəsizliyini və mühafizəsini təmin edir; və yuxarıdakıları məhdudlaşdırmadan, hər bir Dövlət öz Ərazisi daxilində ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar olan bütün işçi heyətinin, Obyektlərin və öz Ərazisi daxilində Layihə sərmayəçilərinin ƏİBK layihəsi ilə bağlı olan bütün digər əmlakının və ƏİBK layihəsi ilə bağlı onun Ərazisi daxilində tranzitlə göndərilən bütün Xam neftin təhlükəsizliyini və mühafizəsini təmin etmək üçün Dövlətin təhlükəsizlik qüvvələrindən istifadə edir və/yaxud bu öhdəliyi yerinə yetirmək üçün lazım olarsa, belə təhlükəsizlik heyəti və xidmətləri üçün tədbirlər görəcəkdir. III Maddənin bu (2) bəndindən irəli gələn hər hansı maddi məsuliyyətin Gürcüstana dair dərəcəsi müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə əks etdiriləcəkdir.

(3) Yalnız Ərazidə qüvvədə olan mühacirət, gömrük, cinayət və digər müvafiq qanunlara uyğun olaraq və müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə və/yaxud Digər Layihə sazişlərində göstərilən qaydaya

əsasən, hər bir Dövlət (i) müvafiq Layihə sərmayəçilərinin və belə Layihə sərmayəçilərinin adından və ya onların icazəsi ilə Obyektlərdən istifadə etmək istəyən işçilərin, əməliyyat şirkətlərinin, podratçıların, Yükgöndərənlərin, müvəkillərin, nümayəndələrin və digər Şəxslərin Əraziyə və Ərazidən, habelə ƏİBK layihəsi ilə bağlı Obyektlərə buraxılış hüquqlarını, və (ii) bu Şəxslərə, onların şəxsi mülkiyyətinə və hər hansı belə Şəxslərin ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar olan bütün əmlakına onun Ərazisində sərbəst hərəkət etmək hüququnu təmin edir.

IV Maddə

TEXNİKİ, TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ ƏTRAF MÜHİT STANDARTLARI

Hər bir Dövlət Xam neftin boru kəmərləri ilə nəql olunması sahəsində beynəlxalq standart və təcrübəyə (Avropa Birliyinin üzv dövlətləri arasında ümumi olaraq tətbiq olunan norma və təcrübədən az sərt olmamalıdır) və müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə göstərilən tələblərə uyğun olaraq Obyektlərin tikintisi, əməliyyatı, təmir olunması, əvəz edilməsi, keçirmə qabiliyyətinin genişləndirilməsi (məsələn, şaxələr) və istismarı üçün vahid texniki, təhlükəsizlik və ətraf mühit standartlarının işlənilib hazırlanması və yaradılmasında digər Dövlətlər və müvafiq Layihə sərmayəçiləri ilə əməkdaşlıq edəcək və əlaqə saxlayacaqdır; yuxarıda göstərilən normalar müvafiq Dövlətin daxili qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hər hansı standartlara və təcrübəyə baxmayaraq tətbiq olunacaqdır.

V Maddə

VERGİLƏR

(1) Müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə xüsusi olaraq nəzərdə tutulanlar istisna olmaqla və oradakı ayrıca müddəaları məhdudlaşdırmadan, Layihə sərmayəçilərinə, Yükgöndərənlərə və ya ƏİBK layihəsinin hamısı və ya bir hissəsi ilə əlaqədar mal, iş, texnologiya və ya xidmətlər təqdim edən hər hansı Şəxsə ƏİBK layihəsi, Obyektlər və ya Nəqlətmə sistemi ilə əlaqədar, Obyektlər və ya Nəqlətmə sistemi vasitəsilə nəql edilən bütün Xam neft və ya hər hansı müvafiq vəsaitlər və ƏİBK layihəsi ilə bağlı fəaliyyətlə əlaqədar meydana çıxan və ya birbaşa və ya dolayısı ilə onlara aid olan heç bir Vergi qoyulmur. Hər bir Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Saziş Vergiqoyma və/yaxud Vergi azad edilmələri və ya imtiyazları üçün, habelə Vergi qaydaları və hesabat təqdim etmək öhdəliklərinə əməl etməkdən azad edilmələrin müəyyən olunması və/yaxud təqdim olunması, o cümlədən hər hansı belə Vergilərin, azad olunmaların, imtiyazların və/yaxud öhdəliklərin müəyyən şərtləri üçün hüquqi çərçivələri müəyyən edir.

(2) Əgər ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar təqvim ili üçün hər hansı Layihə sərmayəçisinin mənfəətindən müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişə əsasən hər hansı Vergi tutulursa, bu Vergi yalnız həmin təqvim ili üçün Ərazidə Layihə sərmayəçisinin bu Layihəyə dair mənfəəti ilə məhdudlaşmalıdır. Hər hansı belə Vergi bu Sazişin müddəalarına əsasən müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə göstəriləndiyi kimi olmalıdır. Bu Vergiləri hesablamaq məqsədilə (i) Nəqlətmə sisteminin ümumi fəaliyyətinə aid edilən hər

hansı gəlir Layihə sərmayəçisi tərəfindən seçilmiş və ardıcıl olaraq Layihə sərmayəçisi tərəfindən hər il tətbiq olunan hər hansı ağlabatan bölüşdürmə üsulu ilə elə bir qaydada Dövlətlər arasında bölüşdürülməlidir ki, təqvim ili ərzində hər bir Dövlətə hesabat verilən bu gəlirin ümumi miqdarı Layihə sərmayəçisinin təqvim ili ərzində ƏİBK layihəsindən əldə etdiyi gəlirin ümumi faktiki miqdarına bərabər olsun və (ii) bütün Nəqlətmə sisteminə aid edilən hər hansı xərclər və məsrəflər Layihə sərmayəçisi tərəfindən seçilmiş və ardıcıl olaraq Layihə sərmayəçisi tərəfindən hər il tətbiq olunan hər hansı ağlabatan bölüşdürmə üsulu ilə elə bir qaydada Dövlətlər arasında bölüşdürülməlidir ki, təqvim ili ərzində hər bir Dövlətə hesabat verilən bu xərclərin və məsrəflərin miqdarı bu təqvim ili üçün ƏİBK layihəsi ilə bağlı olan xərclərin və məsrəflərin ümumi faktiki miqdarına bərabər olsun. Layihə sərmayəçisinin seçdiyi hər hansı belə bölüşdürmə üsulu Nəqlətmə sisteminin Dövlətlərdən hər birinin Ərazisində yerləşən hissəsinin nisbi uzunluğuna, Nəqlətmə sisteminin Dövlətlərdən hər birinin Ərazisində yerləşən hissəsinə dair çəkilmiş və ya çəkiləcək əsaslı məsrəflərin və ya gözlənilən əsaslı məsrəflərin nisbi məbləğinə, yaxud Xam neftin nəql edilməsi sahəsində hamılıqla qəbul olunmuş beynəlxalq təcrübəyə müvafiq hər hansı digər üsula əsaslanır. Hər bir belə Vergi çərçivəsində, ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar hər bir Layihə sərmayəçisi, harada çəkilməsindən asılı olmayaraq, ƏİBK layihəsi ilə birbaşa və ya dolayısı ilə bağlı olan və Layihə sərmayəçisinin bu cür Vergi tutulan gəlirinə aid bütün xərc və məsrəflərin qaytarılmasını (məsrəflərə, amortizasiyaya və ya aşınmalara yazılmaqla) təmin edən ayırmaları həyata keçirmək hüququna malikdir. Bu V Maddənin (2) bəndinin məqsədləri baxımından xərc və məsrəflərə o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, əsaslı məsrəflər də daxildir.

(3) Yuxarıda deyilənlərə baxmayaraq, müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişə əsasən xüsusi olaraq göstərilənlər istisna olmaqla və oradakı birbaşa göstərilmiş müddəaları məhdudlaşdırmadan, Layihə sərmayəçiləri, Yükgöndərənlər və ya ƏİBK layihəsinin hamısını və ya onun hər hansı hissəsini mal, iş, texnologiya və xidmətlərlə təmin edən (o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, kredit, maliyyələşdirmə, sığorta və digər maliyyə işləri) hər hansı Şəxslər və ya onların hər hansı bölməsi və ya daimi təşkilatı tərəfindən Ərazidən kənarında təşkil olunmuş hər hansı hüquqi şəxsə ödənişlərə və ya ehtimal olunan ödənişlərə Vergi qoyulmur və ya tutulmur, bu şərtlə ki, həmin ödənişlər və ya ehtimal olunan ödənişlər ƏİBK layihəsi və ya müvafiq əmlak və ya fəaliyyətlə birbaşa və ya dolayısı ilə bağlı olsun.

(4) Bu V Maddənin (1) bəndinin birinci cümləsi və bütün (3) bəndi yalnız əgər müvafiq Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişdə Vergilərə dair müddəa varsa həmin ƏİBK layihəsinə tətbiq edilir.

VI Maddə

SAZİŞİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNƏ NƏZARƏT EDƏN KOMİSSİYA

(1) Dövlətlər bu Sazişin şərtlərinə uyğunluğun təmin edilməsi və Sazişin həyata keçirilməsini asanlaşdırmaq məqsədilə hər bir Dövlətdən 2 (iki) nümayəndə olmaqla komissiya yaradırlar. Bu Sazişin qüvvəyəminmə tarixindən sonra keçən 30 (otuz) gün ərzində hər bir Dövlət o biri Dövlətlərə yazılı şəkildə məlumat verərək ƏİBK layihəsi ilə bağlı lazımi qaydada komissiyaya təqdim

olunmuş hər hansı məsələdə onun adından fəaliyyət göstərməyə həmin Dövlətin tam səlahiyyətli nümayəndələrini bu komissiyaya təyin edir. Hər bir Dövlət eyni qaydada Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişə qoşulduqdan sonra keçən 30 (otuz) gün müddətində ƏİBK layihəsi üzrə komissiyaya təyin olunmuş öz nümayəndələri haqqında Layihə sərmayəçilərinə yazılı şəkildə bildiriş təqdim edir. Hər bir Dövlət digər Dövlətlərə və Layihə sərmayəçilərinə yazılı şəkildə bildiriş göndərməklə öz nümayəndəsini (nümayəndələrini) dəyişdirə bilər.

(2) Sazişdə göstərilən komissiya Dövlətlərdən hər hansı birinin və ya Layihə sərmayəçilərinin yazılı müraciətinə əsasən toplanır və həmin müraciətə cavab olaraq ƏİBK layihəsinin həyata keçirilməsinə dərhal və əlverişli yardım göstərmək, habelə bu Sazişlə bağlı meydana çıxan hər hansı çətinlik, məsələ, problem və mübahisələri sağlam mülahizələr əsasında həll etmək və ya bu Sazişin təfsiri, tətbiqi və ya məcburi həyata keçirilməsini müzakirə etmək məqsədilə Dövlətlər bir-biri ilə və müvafiq Layihə sərmayəçiləri ilə dərhal məsləhətləşmə keçirirlər.

(3) Vaxtaşırı olaraq baxılan digər məsələlərdən başqa, ƏİBK layihəsi ilə bağlı komissiya aşağıdakı məsələlərə yardım etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirməlidir:

(i) III Maddənin (3) bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, Obyektlərə və Obyektlər arasında və Ərazilərin hər birində və onların arasında, o cümlədən ƏİBK layihəsi ilə bağlı beynəlxalq sərhədlərin müntəzəm və təkrar olaraq keçildiyi hallarda malların, materialların, digər maddi-texniki təchizat əşyalarının, texnologiyaların və işçilərin maneəsiz hərəkətinə;

(ii) Hər bir müvafiq Dövlətin müvafiq qanunvericiliyinə əməl etmək şərtiylə, Layihə sərmayəçiləri tərəfindən hər bir Ərazidə xüsusi və ümumi radio və elektron rabitə tezliklərindən istifadə olunması, Dövlətlərin Ərazilərində, Əraziləri boyu və Əraziləri arasında Nəqliəmə sisteminin vahid və səmərəli fəaliyyətinə imkan yaratmaq və yardım etmək məqsədilə marşrutun qiymətləndirilməsi, tikintisi, quraşdırılması, istismara buraxılması genişləndirilməsi və ya uzadılması (məsələn şaxələrlə), texniki xidmət və digər tədbirlər zamanı müvafiq Obyektlərin və Nəqliəmə sisteminin üzərində Layihə sərmayəçiləri tərəfindən təyyarə uçuşlarının həyata keçirilməsi.

VII Maddə

ƏLAVƏ TƏSDİQNAMƏLƏR VƏ RAZILAŞMALAR

(1) Hər bir Dövlət bu Sazişin nüsxələrini aldığı və nəzərdən keçirdiyini təsdiq edir və II Maddənin (2) bəndində göstərilmiş Layihə sazişləri imzalandıqdan sonra ƏİBK layihəsinin həyata keçirilməsi məqsədləri üçün onları məqbul hesab etdiyini bəyan edir və təminat verir, və sadalanan sənədlərdə onun üzərinə qoyulan bütün vəzifə və öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə və icra edilməsinə razılıq verir.

(2) Hər bir Dövlət təsdiq edir və razılaşıır ki, bu Sazişə əsasən Nəqliəmə sistemi vasitəsilə nəql edilən Xam neftlə bağlı bütün mülkiyyət hüququ

müvafiq Layihə sərmayəçiləri və/yaxud Yükəndərənlərin vaxtaşırı kommersiya müqavilələrinə uyğun olaraq onlarda qalır, və Dövlətin və ya hər hansı Dövlət Hakimiyyət Orqanının ƏİBK layihəsində kommersiya iştirakçısı kimi çıxış etməsi halları istisna olmaqla, Dövlət bu Nəqlətmə sistemində olan Xam neft üzrə hüquqlara malik olmaq və həmin Xam neftə sahib olmaq üçün iddia qaldırmır və başqalarına onun adından iddia qaldırmağa icazə vermir.

(3) Hər bir Dövlət (i) təsdiq edir ki, bu Sazişin qüvvəyəminmə tarixindən etibarən bu Sazişdə və digər müvafiq Layihə sazişlərində nəzərdə tutulmuş hüquqlar, tərtiflər, istisnalar, normalardan azad olunmalar, maddi məsuliyyətdən azad olunmalar və imtiyazlar, habelə vəzifələr, razılaşmalar və öhdəliklər və digər şərtlər və müddəalar həmin Dövlətin mövcud qanunlarına uyğun deyil və ya uyğun olmaya və nəzərdə tutulmaya bilər və düzəlişlər və ya azad edilmələr tələb edə bilərlər, və (ii) hər bir Dövlətin belə şərtlər və müddəaları hüquqi cəhətdən dəstəkləmək, təsdiq etmək və uyğunlaşdırmaq, habelə Layihə sazişlərinə uyğun olaraq ƏİBK layihəsinin həyata keçirilməsini və onun fəaliyyət göstərməsini təmin etmək məqsədilə həmin şərtlər və müddəaların hər hansı digər ziddiyyətli qanunlardan üstün olmasını təmin etmək niyyətini və hər bir Dövlətin qarşılıqlı maraqlarını təsdiq edir.

(4) Hər bir Dövlət razılıq verir ki, əgər Dövlət ƏİBK layihəsini, o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, Xam neftin Obyektlərdən və ya Nəqlətmə sistemi vasitəsilə axınını dayandıran və ya başqa şəkildə ona mane olan, yaxud onu dayandırmaq və ya mane olmaqla hədələyən hər hansı bir fəaliyyət və ya fəaliyyətsizlik göstərdikdə və ya hər hansı fəaliyyətin göstərilməsinə və ya hadisənin baş verməsinə yol və ya icazə verdikdə, həmin Dövlət mümkün olan ən qısa müddətdə təhlükənin aradan qaldırılması, bu cür dayanmaların və maneələrin yox edilməsi və ƏİBK layihəsi üzrə bütün fəaliyyətin bərpa olunmasına köməklik göstərilməsi üçün, demokratik, iqtisadi və kommersiya prinsiplərini nəzərə alaraq, bütün qanuni və ağlabatan səyləri göstərir.

(5) Hər bir Dövlət qəbul edir, icazə və razılıq verir ki, bu Sazişin tam yerinə yetirilməsi məqsədilə hər bir Dövlətin bütün qanuni və ağlabatan səyləri göstərmək vəzifəsini məhdudlaşdırmadan, hər hansı müvafiq Layihə sazişində (bu Saziş istisna olmaqla) göstərilən bütün öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi, bütün tədbirlərini həyata keçirilməsi və ya bütün hüquqların verilməsinə dair Dövlət tərəfindən hər hansı pozuntu və ya imtina hər hansı müvafiq Layihə sazişinə (bu Saziş istisna olmaqla) əsasən hər hansı zərər dəymiş Layihə sərmayəçisinin və ya Şəxsin hər hansı müvafiq Layihə sazişində (bu Saziş istisna olmaqla) nəzərdə tutulan məhkəmə hüquqları, o cümlədən, lakin bununla məhdudlaşmadan, iqtisadi cəhətdən hesablanıla bilən hər hansı bir zərərin faizlə birlikdə vaxtında, kifayət qədər və səmərəli şəkildə kompensasiyasını almaq üçün əsas yaradır.

VIII Maddə

QÜVVƏYƏMİNME, TƏFSİR VƏ MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ

(1) Bu Saziş hər bir Dövlət tərəfindən bu Sazişin ratifikasiyasını təsdiq edən sənədlərdən sonuncusu IX Maddədə göstərilən depozitçiyə təqdim edildikdən sonra qüvvəyə minir və yalnız II Maddənin (1) bəndinə münasibətdə

imzalanma tarixindən başlayaraq etibarlıdır. Bu Saziş qüvvəyə mindikdən sonra Vergilərə dair bütün məsələlər bu Sazişin imzalanma tarixindən etibarən qüvvədə olacaqlar. Bu Saziş bütün Layihə sazişləri qüvvədən düşdükdə və ya müddətləri başa çatdıqda və onların şərtlərinə uyğun olaraq həmin Layihə sazişləri ilə bağlı bütün fəaliyyət bitdikdə öz qüvvəsini dayandırır.

(2) Dövlətlər bu Sazişin müddəalarının tətbiq edilməsi və ya təfsiri ilə əlaqədar yaranan mübahisələri bu Sazişin VI Maddəsinə uyğun olaraq yaradılmış komissiya və ya diplomatik kanallar vasitəsilə həll etməyə səy göstərirlər. Əgər bu mübahisə hər hansı bir Dövlətin təkbaşına qəbul etdiyi qərarına əsasən və bu Sazişə uyğun olaraq yaradılmış komissiya və ya ona oxşar orqan tərəfindən həyata keçirilən məsləhətləşmələr, yaxud diplomatik səylər nəticəsində həll edilmirsə, həmin Dövlət bu VIII Maddənin müddəalarına uyğun olaraq digər Dövlətlərə yazılı bildiriş göndərməklə yekun və məcburi qərar çıxarılaq üçün həmin məsələni xüsusi təşkil olunan tribunalına göndərə bilər. Bu xüsusi təşkil olunan tribunalı 1994-cü il Energetika Xartiyası Müqaviləsinin 27(3) bəndində göstərilən mübahisələrin həlli haqqında müddəalara uyğun olaraq yaradılmaqla işə baxır və mübahisənin həll edilməsinə dair həmin müddəaları lazımi dəyişikliklərlə bu Sazişə tətbiq edir.

(3) Hər bir Dövlət qəbul edir, icazə verir və razılaşır ki, müvafiq Layihə sazişi (bu Saziş istisna olmaqla) çərçivəsində ƏİBK layihəsi ilə əlaqədar Dövlət və Layihə sərmayəçisi arasında olan hər hansı mübahisə həmin Layihə sazişinin müddəalarına uyğun olaraq xüsusi beynəlxalq arbitraj məhkəməsində baxılır.

IX Maddə **DEPOZİTÇİ**

Türkiyə Cümhuriyyətinin Hökuməti bu Sazişə əsasən depozitçi kimi xidmət göstərir və bu Saziş Dövlətlər tərəfindən imzalandıqdan sonra onun orijinal nüsxəsini alır. Bu Saziş Dövlət tərəfindən ratifikasiya və/yaxud qəbul edildikdən sonra, həmin Dövlət dərhal bu Sazişin ratifikasiya sənədini depozitçiyə təqdim edir və depozitçi dərhal digər Dövlətlərin hər birinə bu depozit barədə bildiriş verir. Depozitçi həmçinin belə ratifikasiya sənədlərindən sonuncusu alındıqdan dərhal sonra bu Sazişin qüvvəyə minməsi barədə Dövlətlərin hər birinə bildiriş verir. Belə qüvvəyəminmədən sonra hər bir Dövlət imzalanmış Sazişin öz rəsmi dilinə təsdiqlənmiş tərcüməsini hazırlamalı və həmin tərcüməni depozitçiyə təqdim etməlidir. Hər bir Dövlət imzaladığı hər hansı Tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə Sazişinin və ya Digər Layihə sazişlərinin surətini, habelə hər hansı belə sazişin ratifikasiya olunmuş surətini və həmin sazişin öz rəsmi dilinə tərcüməsini depozitçiyə təqdim etməlidir. Hər hansı Layihə sazişlərinə düzəliş və dəyişikliklər və/yaxud Dövlətin və ya hər hansı Dövlət Hakimiyyət Orqanının tərəf olduğu hər hansı yeni Layihə sazişləri ilə bağlı, Dövlət hər hansı düzəlişlər edilmiş və ya yeni Layihə sazişlərinin ratifikasiya olunmuş surətini, habelə belə sazişin imzalanmış surətini və hər hansı belə sazişin öz rəsmi dilinə tərcüməsini depozitçiyə təqdim edir.

X Maddə **QOŞULMA**

Bu Sazişin qüvvəyəminmə tarixindən etibarən, əgər bu Sazişin həmin vaxt tərəfləri olan bütün Dövlətlər başqa dövlətin qoşulmasına razı olsalar, bu Sazişdən irəli gələn öhdəliklərin bundan sonra bu Sazişin tərəfləri olan bütün Dövlətlər arasında mövcud olması məqsədilə, qoşulma anında Sazişin tərəfləri və qoşulan dövlət arasında razılaşıdırıla bilən müvafiq sənədlərin imzalanması, ratifikasiyası və/yaxud qəbul olunması yolu ilə bu Saziş hər hansı digər dövlətin qoşulması üçün açıqdır. Qoşulan dövlətlərin heç biri bu Sazişə qoşulma anında bu Sazişin tərəfləri olan bütün Dövlətlərin razılığı olmadan qeyd-şərt edə bilməz.

XI Maddə **SAZIŞIN BÜTÖVLÜYÜ**

Bu Sazişdən əvvəl ərazilərindən Xam neftin Nəqlətmə sistemi vasitəsilə nəql edilməsi ilə əlaqədar Dövlətlər arasında tərtib edilmiş protokol, bağlanmış müqavilə və ya saziş bu Sazişə uyğun olmazsa, bu Saziş əvvəlki protokol, müqavilə və digər sazişləri əvəz və ləğv edir.

Bu Saziş 18 noyabr 1999-cu il tarixdə İstanbul şəhərində ingilis dilində dörd (4) orijinal nüsxədə RAZILAŞDIRILMIŞ VƏ TƏRTİB OLUNMUŞDUR.

**AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASI
ADINDAN**

**GÜRCÜSTAN
ADINDAN**

**TÜRKİYƏ
CÜMHURİYYƏTİ
ADINDAN**
